

ELŻBIETA KAMIŃSKA
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
w Bydgoszczy

Przemoc domowa jako zagrożenie dla współczesnej rodziny

Wprowadzenie

Przemoc w rodzinie to zjawisko, które stanowi bardzo duży problem. Można ją spotkać w każdej warstwie społecznej bez względu na wykształcenie, warunki materialne, miejsce zamieszkania, wiek i płeć. Artykuł omawia różne formy przemocy domowej, objaśnia jej mechanizm, opisuje formy pomocy sprawcom przemocy.

Czym jest przemoc domowa

W literaturze przedmiotu możemy spotkać różne określenia przemocy. W słowniku socjologicznym czytamy, że przemoc jest jednym z najważniejszych tak jak groźba środkiem przymusu, który spowodowany jest zastosowaniem przewagi fizycznej nie tylko przez jedną osobę, ale także cały zespół, niejednokrotnie nie zważając na aktualnie nakazujące przepisy prawa, w celu wymuszenia na ofierze konkretnego zachowania, a także do narzucenia własnych opinii, poglądów jakie ma sprawca (Olechnicki i in., 1988).

Według słownika psychologii przemoc to czyn, który uwłacza w godność osobistą każdej osoby, wymuszanie konkretnych zachowań wbrew woli ofiary. Akty przemocy mogą występować w formie siły fizycznej, jak i siły psychicznej między innymi groźby, wyśmiewanie, poniżanie, manipulowanie emocjami (Siuta, 2010).

Irena Pospiszyl uważa, że przemocą są wszystkie czyny godzące w godność osobistą człowieka, która szkodzi człowiekowi nie tylko fizycznie, ale i psychicznie, akty, które nie mieszczą się w jakichkolwiek granicach norm prawnych, a także tych międzyludzkich (Pospiszyl, 1999). Inną bardzo ciekawą definicję przemocy zaproponowała A.L. Galen wg, której: przemoc to zespół atakujących, nadzorujących, kontrolujących zachowań, obejmujących przemoc fizyczną, przemoc seksualną i przemoc emocjonalną. Jest to spójna całość, ciąg zachowań o charakterze zamierzonym i instrumentalnym, których celem jest zniewolenie ofiary, wyeliminowanie jej suwerennych myśli

i działań, podporządkowanie jej żądaniom i potrzebom sprawcy (Lipowska-Teusch, 1998).

Według definicji zawartej w art. 2 pkt. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc to "jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (członków rodziny, a także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą." (Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku, Dz.U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493) Jak podkreśla w swoim komentarzu Sylwia Spurek, ponieważ ustawodawca nie wprowadził do porządku prawnego przepisu penalizującego zjawisko przemocy w rodzinie, definicja tak ma skutki prawne głównie w zakresie interpretacji zapisu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Spurek, 2008).

W polskim kodeksie karnym przemoc domowa występuje pod pojęciem "znęcania się" gdzie występują różne zachowania sprawcy nie tylko znęcanie fizyczne takie jak zadawanie bólu fizycznego poprzez pobicie, a także psychiczne np. poniżanie, straszenie itp.. Ofiarą działań przestępczych sprawcy według art 207 Kodeksu karnego może być osoba najbliższa między innymi małżonek, rodzeństwo, inna osoba pozostająca w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy osoba nieporadna, czyli osoba, która ze względu na wiek, kalectwo, chorobę obłąkną czy też chorobę psychiczną nie jest w stanie samodzielnie decydować o samym sobie, małoletni (Kodeks Karny, 1997).

Podsumowując dwie najbardziej popularne prawne definicje przemocy należy zauważyć, że Ustawodawca przewiduje możliwość nazwania przemocą w rodzinie zarówno działania jednorazowe jak i powtarzające się, jednak zawsze umyślne. W zakresie rozpatrywania elementu umyślności koniecznym jest postawienie pytania, czy sprawca musi działać świadomie i chcieć stosować przemoc, czy jedynie godzi się na to, że jego zachowanie wywoła cierpienie i krzywdy moralne bliskich mu osób? W tym zakresie niewątpliwie będą się pojawiały odrębne zdania prawników, zwłaszcza po stronie skarżących i broniących jednakże biorąc pod uwagę psychologiczną perspektywę przemocy w rodzinie nie powinno ulegać wątpliwości, że definicje te obejmują także działanie z tzw. zamiarem ewentualnym. Sprawca chce podporządkować sobie osobę doznającą przemocy, nawet kosztem tego, że wywoła u niej cierpienie i krzywdy moralne.

Wszelkie publikacje dotyczące przemocy w rodzinie dokonują jej podziału na przemoc: fizyczną, psychiczną, ekonomiczną oraz seksualną. Czasem dodaje się również zaniechanie. Ważnym jest jednak aby podkreślić, że w/w formy przemocy są ze sobą ściśle powiązane i rzadko występują pojedynczo.

I tak np. przemocy fizycznej zawsze towarzyszy psychiczna chociażby w postaci cierpienia.

Przemoc fizyczna to jedna z najbardziej rozpoznawalnych form przemocy.

I. Pospiszyl stworzyła definicję przemocy fizycznej dzieląc ją na:

- czynną - wszystkie formy przemocy z użyciem siły fizycznej np. bicie, klapsy, "bicie na oślep", kopanie, popychanie
- bierną - wszelkiego rodzaju zakazy, nakazy np. zakaz mówienia, zakaz chodzenia, zakaz załatwiania potrzeb fizjologicznych itp. (Pospiszyl, 1999).

Kolejna forma to **przemoc seksualna**: można ją uznać jako jedną z najrzadziej rozpoznawanych form przemocy. Natomiast M. Badura-Madej wskazuje, iż przemoc seksualna to każde wymuszenie na partnerce aktywności seksualnej wbrew jej woli. Wykorzystanie seksualne i kontynuowanie czynności seksualnej nawet wtedy gdy kobieta nie jest w pełni świadoma tego, co się dzieje lub jest świadoma a sprawca różnymi formami przymusu wymusza na partnerce obcowanie płciowe w celu zaspokojenia potrzeb. Autorka dodaje, że owy przymus może przybierać różne formy np. bezpośrednie użycie siły fizycznej, ale mogą to być także różnego rodzaju groźby czy szantaż emocjonalny. Przemoc seksualna jest powiązana z przemocą fizyczną a także przemocą psychiczną (Badura-Madej i in. 2000).

Przemoc psychiczna to bardzo nietypowa forma przemocy. Nie pozostawia widocznych śladów na ciele ofiary, może być niezauważalna przez osoby trzecie. W. Badura - Madej oraz A. Dobrzyńska-Masterhazy przemoc psychiczną definiują następująco " zawiera przymus i groźby, zastraszanie, emocjonalne wykorzystanie, za które uważa się: upokorzenia, poniżanie, obwinianie, manipulowanie poczuciem winy, wyzwiska, wmawianie choroby psychicznej, odmawianie współżycia seksualnego, izolowanie poprzez kontrolowanie kontaktów z innymi, zabranianie korzystania z telefonu, zabranianie korzystania z samochodu, zakaz opuszczania domu, oskarżanie o spowodowanie przemocy, zaprzeczanie i minimalizowanie przemocy, wykorzystanie dzieci do sprawowania kontroli, wzbudzanie poczucia winy, wrogie nastawienie dzieci wobec rodzica, traktowanie partnerki jako służącej, podejmowanie ważnych decyzji bez równego udziału drugiej osoby, zabieranie pieniędzy, kontrola ich wydawania, wydzielanie zbyt małych kwot na utrzymanie, niszczenie przedmiotów, mających wartość dla ofiary, celowa agresja wobec ulubionych zwierząt" (Badura-Madej i in. 2000: 15-16).

Przemoc ekonomiczna wiąże się z celowym niszczeniem czyjejś własności, pozbawianiem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne do przeżycia potrzeby np. niszczenie rzeczy, zabieranie pieniędzy, sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zmuszanie do spłacania długów, zabranianie podjęcia zatrudnienia, wydzielanie pieniędzy, rozliczanie z każdego wydanego grosza itp. Może ona występować w każdej warstwie społecznej, wśród rodzin biednych oraz bardzo bogatych. Jest trudna do rozpoznania ponieważ często jest bagatelizowana, niezauważana a czasem nawet usprawiedliwiana rolami

kulturowymi kobiety i mężczyzny w społeczeństwie. Ofiary dotknięte tą formą przemocy mogą nie zdawać sobie sprawy, że zachowanie partnera wobec „wspólnego” budżetu jest opresyjne.

Zaniedbanie/zaniechanie rozumiane jest jako niezapewnienie zaspokojenia podstawowych potrzeb. Zaniedbanie fizyczne występuje, gdy mamy do czynienia z brakiem między inny dostępu do opieki lekarskiej oraz innych potrzeb fizycznych. Ta forma jest szczególnie spotykana w stosunku do osób, które są zależne od sprawcy. Zaniedbanie psychiczne - to brak okazywania jakichkolwiek uczuć, a także lekceważenie psychicznych potrzeb ofiary (Pospiszyl, 1999).

Nieco inny podział przemocy zaproponował R. Lubrant. Podzielił on przemoc domową na gorącą i chłodną. W tej pierwszej charakterystyczne jest występowanie furii czyli dynamicznego i naładowanego gniewem zjawiska pęknięcia „tamy emocjonalnej”, uruchamiającego agresywne zachowania. Furia najczęściej rozładowuje się w aktach bezpośredniej agresji fizycznej i psychicznej. Towarzyszy jej pragnienie wywołania cierpienia i spowodowanie jakichś szkód. Natomiast przemoc chłodna to realizowanie specyficznego scenariusza. Wydaje się być znacznie spokojniejsza, choć czasem może to być spokój pozorny, skrywający silne emocje, ale skutecznie tłumione i kontrolowane. Sprawca sprawia wrażenie spokojnego i zrównoważonego, ale w istocie realizuje pewien plan, dąży do osiągnięcia określonego celu. Jest nastawiony na wtargnięcie w psychikę ofiary (Lubrant, 2001).

Szereg naukowców próbuje definiować przemoc. Definicje te są niezbędne do osądzenia sprawcy, ważne dla specjalistów i naukowców. Dla osób będących przedmiotem przemocy ważniejsza od diagnoz jest pomoc, którą może być przerwanie cyklu, który niczym koło młyńskie kręci się bez ustanku, coraz szybciej i szybciej.

Przemoc to bardzo często długi proces powtarzający się według określonych zachowań. W literaturze mówi się o trzech następujących po sobie fazach.

Pierwsza to **faza narastania napięcia** jej istotą jest stopniowy wzrost napięcia między ofiarą a sprawcą przemocy. Charakteryzuje się narastającymi sytuacjami konfliktowymi. Sprawca jest napięty, mocno poirytowany, rozdrażniony, nieprzyjazny. Każdy gest, słowo ofiary może prowokować do ataku agresji, sprawca nie panuje nad swoim gniewem, ofiara w tej fazie jest uległa, posłuszna, stara się uniknąć gniewu sprawcy. Czasem stara się być usługna, innym razem schodzi z drogi aby niczym się nie narazić.

W książce *Zły pan* Gro Dahle i Svein Nyhus opisującej doznania chłopca o imieniu Boj, który mieszka z przemocowym ojcem czytamy:

„Wszystko jest takie kruche. Cały pokój jest ze szkła. Wszystko się chwieje. Bo w pokoju ktoś jest. Jest tata. Który milczy. Coś wypełza z kątów. Coś czai się między deskami na ścianie. Cienie padają na tapetę. Kredens uchyla drzwiczki. Wazony szykują się do upadku. (...) Boj czuje jak pod skórą coś się napina. Boja bolą rączki. Serduszko Boja bije coraz szybciej. Ściga się z Bojem w Boju.(...)Będę bardzo grzeczny. Nie pisnę ani słowa. Nie będę oddychał. Na nic to. Boj wciąż słyszy kroki Złego Pana. Wszyscy je słyszą. Zły Pan jest w oddechu Taty, na jego twarzy. W szyi,

w plecach. W dłoniach i nogach. Zły Pan jest w całym Tacie. Wszyscy to widzą. Wszyscy to wiedzą. Wszyscy. Oprócz Taty” (Dahle, 2013).

Kolejny etap cyklu to **faza gwałtownej przemocy** - czas gdzie sprawca staje się już bardzo gwałtowny. Cała złość, agresja, gniew są skierowane w stronę ofiary. Następuje wyładowanie kumulowanej wcześniej agresji.

„(...) Ale nic nie zatrzyma Złego Pana. Bo drzwi nie są już drzwiami. Ściany nie są ścianami. A Mama nie jest mamą. Bo nic nie jest w stanie zatrzymać Złego Pana. Boj musi przestać oddychać, nie wolno mu patrzeć, nie wolno mu mówić, nie wolno mu słyszeć.(...) Zły Pan jest większy niż góry, większy niż wszystko. Zły Pan płonie. (...) Dom wyraca się do góry nogami. Tak cienki jak dom z papieru. Nietrwały jak dom z papieru. (...) Nikt nie potrafi ugasić Złego Pana”(Dahle, 2013).

Ostatnią fazą, poprzedzającą nawrót pierwszej jest **faza miodowego miesiąca** - to czas kiedy sprawca okazuje skruchę, zapewnia o swojej miłości, przeprosza, obiecuje poprawę. Jest ciepły, troskliwy, przynosi prezenty, pomaga w obowiązkach domowych.

„Teraz Zły Pan jest daleko, daleko na dole i z tyłu i pod, i głęboko, głęboko w środku. (...) Nie będę już się gniewał – obiecuje Tata. – Nie będę więcej zły. Przyniesę. (...) Tata kupił oranżadę do obiadu. I słodycze, mimo, że to nie sobota” (Dahle, 2013).

Wyżej opisany cykl może powtarzać się przez wiele lat, poszczególne okresy mogą mieć różne odstępów czasu, jednak zwykle jest to proces przyspieszający. W początkowych aktach przemocy odstępów między kolejnymi fazami mogą trwać miesiącami a później już tylko godzinami.

Z uwagi na wyżej opisany cykl pomoc osobom będącym w kręgu przemocy jest zadaniem niezmiernie trudnym do realizacji, zależnym od fazy, w której uczestnicy przemocy się znajdują. Osoby, które zajmują się pomocą osobom uwikłanym w przemoc powinny znać fazy cyklu znać i bezbłędnie je rozpoznawać, gdyż ich nieznanie może prowadzić do błędnej diagnozy. I tak na przykład w fazie miesiąca miodowego ofiary często wycofują wcześniej złożone zeznania obciążające sprawcę, a sprawcy zapewniają, że to co było już się nigdy nie powtórzy i nie ma sensu zajmować się pomocą rodzinie. W fazie narastania napięcia ofiary często zachowują się irracjonalnie byle tylko nie dać sprawcy powodów do wybuchu. W tym okresie osoby obserwujące mogą dać się zwieść mitom, że to z ofiarą „jest coś nie tak”, bo jej zachowanie bywa co najmniej dziwne. Bardzo ważnym jest aby nie wejść w obronny schemat myślenia typowy dla sprawcy.

Uczestnicy przemocy domowej

Sprawca przemocy

Przemoc domowa nie jest obojętna dla żadnego z elementów systemu rodzinnego. Blizny psychiczne pozostające po aktach przemocy pozostają zarówno u ofiary, sprawcy jak i świadków. Gdyby nie było sprawców przemocy domowej nie było by też ofiar . A zatem kim jest sprawca przemocy domowej.

Sprawcy przemocy to zwykle osoby o chwiejnej strukturze emocjonalnej. Pod skorupą przemocy zwykle kryją się zagubieni ludzie o niskim poczuciu własnej wartości. Bez względu na ich indywidualne cechy można wyróżnić wspólne mechanizmy w oparciu, o które funkcjonują. Podstawowym mechanizmem typowym dla sprawców przemocy jest zaprzeczanie, które ujawnia się w kilku formach. Stanowi ono kryterium diagnostyczne w rozpoznawaniu przemocy domowej. Przykłady owego zaprzeczania opisał m.in. Jukes:

- Zaprzeczanie przemocy - sprawca całkowicie zaprzecza, że stosuje przemoc. Mówi: to nieprawda, że pobitem swoją żonę, ona to wymyśliła, żeby mnie pogrążyć lub zniszczyć. Często zaprzecza także temu, że chce dominować w relacjach z partnerem. W szczególnych sytuacjach mówi, że nie pamięta napaści na partnera. Jednakże wiemy, że sprawcy pamiętają swoje zachowania, chociaż pewnie nie wszystkie.

- Zaprzeczanie odpowiedzialności - sprawca przyznaje się do popełnionych czynów, ale uznaje, że jego zachowanie jest skutkiem działania innych czynników np. narkotyków, alkoholu, prowokacji ze strony ofiary, utraty kontroli. W jego wypowiedziach pojawiają się wtedy takie zdania jak: *wiem, że to zrobiłem, ale byłem pijany lub gdyby się nie odzywała, to ja bym się nie zdenerwował i nie uderzył.*

- Zaprzeczanie częstotliwości, intensywności i minimalizowanie - sprawca okłamuje siebie i partnera, obniżając wartość swojej agresywności. Mówi, że nie bił partnerki tak mocno i często, jak jej się wydaje. Mówi także, że nie chciał jej uderzyć lub szantażować i przekonuje, że jej doświadczenie jest przesadzone.

Zaprzeczanie konsekwencjom - sprawca odmawia zobaczenia efektów swojego zachowania i nie chce widzieć poturbowanej ofiary. Nie chce także widzieć wzrastającego lęku i dzieci i tego, że członkowie rodziny coraz bardziej się go boją. Narasta u niego również nienawiść wobec ofiary gdy widzi jej wzrastającą zależność od niego.

Ofiara przemocy

Ofiary przemocy zwykle także są rozchwiane emocjonalnie. Osoby oceniające doświadczających przemocy nie rzadko mówią o nich, że są irytujące i niezrozumiałe. Należy jednak pamiętać, że osoby doświadczające przemocy bardzo często cierpią na różnego rodzaju zaburzenia, między innymi depresję, niepokój, lęk, niekontrolowane wybuchy różnorodnych emocji od płaczu po śmiech, a także niezrozumiałe zmiany decyzji i niepewność. Ofiara żyjąca na co dzień z oprawcą całkowicie zatracza zdolność do racjonalnej oceny sytuacji i grożącego jej niebezpieczeństwa. Długotrwałe podleganie przemocy wywołuje u ofiar syndrom wyuczonej bezradności. Oznacza on poddanie się i zaprzestanie jakiegokolwiek działania obronnego, które jest skutkiem przekonania, że cokolwiek ofiara nie zrobi to o tak nie będzie miało to żadnego znaczenia. Kolejne zjawisko, któremu podlega ofiara to tzw. „pranie mózgu”, polega ono na zmianie nastawienia, poglądów, uczuć, potrzeb i postaw ofiary.

Osoby, które doświadczają przemocy mają nieprawdziwy obraz siebie, są przekonane o własnej beznadziejności, zaczynają wierzyć, że same zasłużyły na stosowanie względem nich przemocy. W wyniku wyżej wymienionego mechanizmu zaczynają usprawiedliwiać sprawcę, szukając winy jego zachowania w sobie. Trudne doświadczenia przemocy mogą prowadzić do kolejnej reakcji organizmu- zespołu stresu pourazowego (PTSD). A. Lipowska-Teusch wymieniła cztery części kryterium rozpoznania PTSD:

- muszą wystąpić różnego rodzaju doznania nie mieszczące się w obszarze normalnych ludzkich doświadczeń,
- nawracające, powracające, odtwarzające traumatyczne przeżycia w postaci snów, myśli, obrazów na bodźce kojarzących się z traumatyczną sytuacją,
- wystrzeżenie, unikanie wszystkich bodźców kojarzących się z przeżyta traumą, odrętwienie emocjonalne, które przejawia się odcięciem się od myśli, uczuć. Poczucie obcości, obojętności wobec innych,
- nadmierna pobudliwość, rozkojarzenie, lęk, irytacja, wybuchy gniewu, trudności w koncentracji, a także zwiększona reaktywność oraz wzmożona czujność (Lipowska-Teusch, 1998).

Innym efektem doznawania przemocy może być syndrom nieprzebaczonej krzywdy. Według Jerzego Melibrudy jest to poczucie krzywdy, które powstaje gdy w doświadczeniu jednostki łączą się trzy ważne zjawiska cierpienie, poczucie bezsilności i poczucie burzenia jakiegoś początku, określającego ważne aspekty życia” (Melibruda, 1992).

W powyższym opisie ofiar jak i sprawców przemocy celowo pominięto określanie płci osób poszczególnych ról. W czasach filozofii *gender* nastąpiło duże pomieszanie ról społecznych i powoli zacierają się granice tego co wypada kobietom a co mężczyznom. Sprawcami przemocy są mężczyźni, którzy swoją agresję kierują zwykle przeciwko kobietom i dzieciom. Ale także kobiety, które najczęściej stosują przemoc względem dzieci bądź rodziców.

Powyższe rozważania pokazują, że rozmiar konsekwencji wynikającej z doznawania przemocy są ogromne, a zatem należy dołożyć wszelkich starań aby ich w ogóle nie było. Pomoc ofiarom przemocy to ważna sprawa i w Polsce jest ona realizowana przez szereg instytucji. Koniecznym jest jednak świadomość, że w zwalczaniu przemocy nie jest wystarczającym ochrona ofiar i opracowywanie procedur izolujących sprawców. Bez udzielania pomocy sprawcom skuteczność ochrony ofiar staje się minimalna.

Pomoc sprawcom przemocy

Obecnie na całym świecie prowadzone są oddziaływania względem sprawców przemocy domowej. Badania Światowej Organizacji Zdrowia (World Health Organization) wskazują, że terapia dla sprawców przemocy domowej, prowadzona w 36 krajach na całym świecie, zawiera podobne elementy pracy ze sprawcami i dzięki niej osiąga się podobne rezultaty. Skuteczność programów oceniana jest na podstawie analizy zachowań sprawców po

zakończeniu programu terapii. Badania dowodzą, że ponad 52 % mężczyzn uczestniczących w programach terapeutycznych zaprzestaje stosowania przemocy fizycznej a 25% często podejmuje działania służące rozwiązywaniu pozostałych problemów. Badania ewaluacyjne programów terapeutycznych dla sprawców przemocy domowej prowadzone w Europie w 2013 r. w ramach programu Daphne III pokazują, że istnieje znacząca różnorodność podejść do tego problemu (Geldschleager i in. 2014). Z raportu wynika, że w 22 krajach są prowadzone aż 134 programy. Są realizowane zarówno w formie indywidualnych spotkań jak i grup terapeutycznych, korzystają z podejścia behawioralno poznawczego z elementami edukacji oraz integratywnego, łączącego różne teorie. W wielu krajach działają lub powstają organizacje, które całościowo zajmują się przemocą, tj. udzielają pomocy ofiarom oraz sprawcom. Należą do nich między innymi Dissens w Niemczech, Respect w Wielkiej Brytani, Ascovfonden w Dani, Conexus w Hiszpani, Wave w Austrii. Obecnie w Europie funkcjonuje międzynarodowa organizacja skupiająca zarówno organizacje jak i osoby pracujące ze sprawcami przemocy Working With People Who Perpetrate Violence in Close Relationships-Europen Network (WWP-EN). Jej zadaniem jest między innymi stworzenie standardów określających efektywność programów terapeutycznych dla sprawców przemocy.

W Polsce sprawcy przemocy mogą uczestniczyć w programach edukacyjno korekcyjnych bądź korzystać z psychoterapii prowadzonych w różnych nurtach. Instytucje państwowe, których celem jest pomoc rodzinie przy zebraniu odpowiedniej grupy uczestników umożliwiają bezpłatne uczestnictwo sprawcom przemocy domowej w działaniach naprawczych. Ponadto w Zakładach Karnych każdy osadzony skazany za przestępstwo z art. 207 Kodeksu karnego ma możliwość uczestnictwa w programach edukacyjno-korekcyjnych skierowanych do osób stosujących przemoc.

Podsumowanie

Reasumując można stwierdzić, że pomimo ogromnej ilości stowarzyszeń, fundacji a także instytucji państwowych pomagających ofiarom w sytuacji kryzysowej nadal notuje się wysoki poziom statystyk policyjnych dotyczących przemocy domowej. W czasach silnej cyfryzacji ważne jest, aby ludzie nie zamykali się w swoim wirtualnym świecie i nie przeżywali swoich dramatów w samotności lub ze znajomymi z portali społecznościowych ukierunkowanymi na pozytywną autoprezentację i ukrywanie problemów. Mimo, że od opisanego przez Leonorę E. Walker cyklu przemocy minęło wiele lat to problem ten jest wciąż obecny we współczesnych rodzinach.

Bibliografia:

- Badura-Madej, W., Dobrzyńska-Masterhazy, A. (2000). *Przemoc w rodzinie. Interwencja Kryzysowa i Psychoterapia*, Kraków.
- Dahle, G., Nyhos, S. (2013). *Zły Pan*, Gdańsk.
- Geldschleager, H., Gines, O., Nax D., Ponce A. (2014). *Outcome measurement in European Perpetrator programmes a survey*.
- Goldstein, D., Rosenbaum, A. (1985). *An evaluation of the self esteem of martially violent men: family relations*. J. Appl. Family Child Studies, s. 425–428.
- Kodeks Karny z dn. 6 czerwca 1997 r.
- Lipowska-Teutsch, A. (1998). *Wychować, wyleczyć, wyzwolić*. Warszawa, s. 12.
- Lubrant, R. (2001). *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Jak pomagać?* W: red. V.Kwiatkowska-Darul, *Przemoc w rodzinie i w szkole*, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń.
- Melibruda, J. (1992). *Nieprzebaczona krzywda*. Polskie Towarzystwo Psychologiczne, Warszawa.
- Olechnicki, K., Załęcki P. (1988). *Słownik socjologiczny*, wyd. II poprawione, Toruń, s. 167
- Pahl J. *Violent husbands and abused wives: a longitudinal study*. W: J. Pahl (red.). *Private violence and public policy: the needs of battered women and the responses of the public services*. Routledge&Kegan Paul, London 1985; 23–94Park 1994; 182–196.
- Pospiszyl, I. (1994). *Przemoc w rodzinie*, Warszawa, s. 94.
- Pospiszyl, I. (1999). *Razem przeciw przemocy*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa, s. 16-17.
- Siuta, J. red. (2010). *Słownik Psychologii*, Kraków, s. 206.
- Spurek, S. (2008). *Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Komentarz* Wolters Kluwer Warszawa.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku, Dz.U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493) z późniejszymi zmianami.

Domestic violence as a threat to the modern family

Domestic violence is a phenomenon that poses a very big problem. It can be found in every social layer, regardless of education, material conditions, place of residence, age, and gender. This article relates to issues created by different forms of domestic violence, explains its mechanism, discusses support perpetrators of violence.